

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

10 april 2008

GEDACHTEWISSELING

over het rapport

‘Irreguliere immigranten in België. Inbedding, uitsluiting en criminaliteit’

VERSLAG

**namens de Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen
uitgebracht door de heer Jan Roegiers en mevrouw Hilde De Lobel**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jan Penris.

Vaste leden:

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Jan Penris, Wim Van Dijck, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer Christian Verougstraete;

mevrouw Cathy Berx, de heren Carl Decaluwe, Tom Dehaene, mevrouw Veerle Heeren;

mevrouw Dominique Guns, de heren Hugo Philtjens, Bob Verstraete;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Felix Strackx, Erik Tack, Roland Van Goethem, John Vrancken;

de heer Dirk de Kort, de dames Cindy Franssen, Monica Van Kerrebroeck, de heer Johan Verstreken;

de dames Hilde Eeckhout, Anne Marie Hoebeke, Laurence Libert;

de heer Chokri Mahassine, mevrouw Els Robeyns, de heer Jo Vermeulen.

Toegevoegde leden:

de heer Gino De Craemer;

mevrouw Vera Dua.

INHOUD

Blz.

I.	Inleiding door de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering	4
II.	Uiteenzetting door prof. dr. Godfried Engbersen	4
	1. Inleiding	4
	2. Het onderzoek	5
	3. Resultaten.....	6
	4. Bevindingen	7
	5. Beleidsaanbevelingen.....	8
III.	Conclusies door de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering	8
IV.	Bespreking	9

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen hield op 6 maart 2008 een gedachtewisseling over het rapport ‘Irreguliere immigranten in België. Inbedding, uitsluiting en criminaliteit’. Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door de auteurs van de studie: prof. dr. Godfried Engbersen, drs. Masja van Meeteren, en prof. dr. Marion van San, van de Erasmus Universiteit Rotterdam. De gedachtewisseling is een uitvloeisel van een actualiteitsdebat in de plenaire vergadering van 24 januari 2007¹. In dat debat beloofde de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering dat de onderzoekers na voltooiing van de studie hun bevindingen aan de geïnteresseerde Vlaamse volksvertegenwoordigers zouden komen toelichten. De minister herhaalde zijn belofte in zijn antwoord op een vraag om uitleg van mevrouw Cathy Berx in de Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen op 5 juni 2007².

I. INLEIDING DOOR DE HEER MARINO KEULEN, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, STEDENBELEID, WONEN EN INBURGERING

De *minister* legt uit dat de studie door hem is besteld in november 2005. Hij stelde zelf voor om de studie in de commissie te laten toelichten. Zijn opdracht sloot aan bij een al lopend onderzoek in opdracht van de heer Patrick Dewael, federaal minister van Binnenlandse Zaken (oktober 2004). De heer Keulen vat het onderwerp samen als ‘Illegalen en hoe er beleidsmatig mee om te gaan?’. Hij noemt dat een heel moeilijke kwestie, die niet in termen van een zwart-wittegenstelling geplaatst kan worden. De wet is de wet en de prioritaire taak van een minister bestaat erin de wet te handhaven en toe te passen. Maar daartegenover staat het feit dat het om mensen gaat en men zich dan ook humaan moet opstellen. Minister Keulen verwijst naar de vele voorbeelden van illegalen die door de omgeving waar ze wonen, schoollopen en leven, in bescherming worden genomen. Mensen contacteren dan de bevoegde minister om iets te regelen voor de hen bekende en gewaardeerde illegalen.

¹ Actualiteitsdebat over de aangekondigde studie betreffende de illegalenproblematiek, *Hand.* VI. Parl. 2006-07, nr. 22.

² Vraag om uitleg van mevrouw Cathy Berx over de stand van zaken van een rapport met beleidsaanbevelingen over illegale verblijvers, *Hand.* VI. Parl. 2006-07, nr. C237, p. 12 e.v.

De minister heeft zich aangesloten bij het al lopende onderzoek in opdracht van de federale regering om volgende redenen. Het Vlaamse beleid is verantwoordelijk voor de opvang van mensen zonder papieren in noodsituaties. Hoe doorkruist dat Vlaamse beleid, onbedoeld, het vreemdelingenbeleid van het federale niveau, met daarin besloten ook het uitwijzingsbeleid? De groep rond prof. dr. Godfried Engbersen heeft volgens hem in dat verband zeer behartigenswaardige vaststellingen gedaan. Met de vijf beleidsaanbevelingen is de minister het volmondig eens, stelt hij, en hij verwacht dat het debat ook op federaal niveau nog zal plaatsvinden en in diverse andere commissies van het Vlaams Parlement.

II. UITEENZETTING DOOR PROF. DR. GODFRIED ENGBERSEN

Professor *Engbersen* licht kort de bevindingen van het rapport toe. Hij is hoogleraar aan de Erasmus-universiteit van Rotterdam. Zijn groep is al enkele jaren bezig met onderzoek naar irreguliere immigratie in Nederland. Er wordt ook vergelijkend onderzoek gedaan met het buitenland en de professor geeft aan het belangrijk te vinden dit onderzoek ook te kunnen voeren in België.

1. Inleiding

Irreguliere immigratie is een complex vraagstuk en ligt hoogst gevoelig, stelt de professor. De vraag rijst dan ook of en hoe er onderzoek naar moet worden verricht. Het verheugt hem dat ook onze minister vindt dat het wel moet, gezien de cijfers die in het rapport zijn opgenomen. In België verblijven vreemdelingen, mensen zonder papieren, uit maar liefst 162 landen. Vele instellingen worden ermee geconfronteerd. De professor noemt onder meer het welzijnswerk, de integratiecentra en -diensten, de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) de gezondheidszorg, het onderwijs, de niet-gouvernementele organisaties (ngo's) enzovoort. Hoewel het gaat om een groep zonder wettig verblijf, is die groep wel doorgedrongen tot diep in alle hoeken van de samenleving, merkt professor Engbersen op. Dat blijkt niet uniek te zijn voor België, maar het is een structureel kenmerk geworden van de rijke westerse landen, Europa, de Verenigde Staten en Japan.

Het fenomeen is relatief onzichtbaar, stelt de professor, maar op lokaal en buurtniveau zijn de verschijningsvormen ervan duidelijk. De onderzoekers gaan uit van de stelling dat om een rationeel, humaan en doelmatig beleid te voeren, men het thema moet doorgronden. Ze hebben geprobeerd om een zo goed en compleet mogelijk beeld te schetsen van de irre-

guliere vreemdelingen in België. Daartoe hebben ze gesprekken gevoerd met 120 mensen en met nog eens 50 mensen van allerhande instellingen uit welzijnszorg, gezondheidszorg en de huisvestingssector. Ze konden beschikken over gegevens van de politie en zij hebben een zo volledig mogelijk overzicht opgesteld van de stand van de kennis over het thema door gebruik te maken van het wetenschappelijk onderzoek van collega's. Het beeld dat dit alles heeft opgeleverd, is al gedateerd, stelt de professor, omdat het onderzoek afliep in juni 2007. De minister liet intussen verstaan dat sinds die datum al heel wat verdere stappen in het beleid zijn gezet.

Er zijn ook dingen niet onderzocht, meldt de spreker, zoals de situatie van de huisjesmelkerij en de economische betekenis van de irreguliere vreemdelingen.

2. Het onderzoek

Het rapport is het resultaat van twee opdrachten: een van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur en een van de federale minister van Binnenlandse Zaken. Toch is ervoor gekozen om de bevindingen van beide opdrachten samen te brengen in één boek. Alles is samengevat in één rapport dat de complexiteit van het onderwerp laat zien, maar dat ook laat zien dat de betrokken beleidsniveaus soms complementair zijn, maar ook soms contradictoir. In de Belgische literatuur heeft men het over mensen zonder papieren of zonder wettig verblijf. De onderzoeksgroep heeft echter gekozen voor een ander, meer academisch begrip: 'irreguliere migranten'. Die omschrijving omvat enerzijds de mensen die onwettig verblijven, maar anderzijds ook mensen die de facto onwettig zijn, zoals uitgeprocedeerde vreemdelingen, maar wel gedoogd worden. Een derde groep zijn degenen waarbij wettig en onwettig verblijf elkaar afwisselen. Dat zijn bijvoorbeeld arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa, die legaal naar België komen, maar vaak illegaal werken en na verloop van tijd dan ook als illegaal worden beschouwd. Over die groep wordt wel iets gezegd, maar in de schatting zijn ze niet meegerekend.

Die schatting was een poging op grond van de kennis die ze hadden, om een zekere ondergrens aan te geven van de hoeveelheid illegale vreemdelingen in België. De professor verklaart dat de schatting allicht niet té serieus moet worden genomen, maar dat ze op grond van de geanalyseerde data wel aardig in de buurt van de realiteit komt. De basis voor de schatting waren de interviews, medische gegevens en politiestatistiek, preciseert de professor. Zo zijn in België tussen 2001 en 2005 ongeveer 83.000 aanhoudingen verricht met betrekking tot mensen zonder wettig verblijf. Dat slaat op ongeveer 75.000

personen en dat komt neer op 13.000 tot 14.000 mensen die worden aangehouden per jaar.

Het rapport moet een antwoord bieden op een hele reeks onderzoeksvragen, van de federale zowel als de Vlaamse overheid. Ze hebben betrekking op de manieren waarop mensen zonder wettig verblijf zich staande weten te houden in de maatschappij. Dat is in zekere zin ook de paradox, stelt professor Engbersen: het gaat om een groep die er eigenlijk niet mag zijn en er toch is, in een omgeving waar illegaliteit ook nog strafbaar is. Hij merkt daarbij op dat dit in Nederland niet het geval is. Er is onderzoek verricht naar hun toegang tot de arbeidsmarkt, tot sociale netwerken, en hun relatie tot de vele maatschappelijke voorzieningen in Vlaanderen en Brussel. Voorts is bekeken hoe hun situatie verschilt van die van andere kwetsbare groepen, zij het niet in detail. De mogelijke effecten van het beleid, en dan specifiek de mate van 'aanzuigefect' die het genereert, is eveneens onderzocht. En ten slotte ging de onderzoeksgroep naar mogelijke andere factoren.

Vanuit het Nederlandse perspectief vindt de professor het interessant te zien dat er relatief meer mensen zonder wettig verblijf zijn in België dan in Nederland. Dat heeft volgens hem zeker ook te maken met het feit dat er meer mogelijkheden zijn om te verblijven in België. Ook de criminaliteit is onder de loep genomen.

Hoe is de onderzoeksgroep te werk gegaan? Professor Engbersen legt uit dat in eerste instantie gepraat is met de betrokken mensen zelf. In een drietal steden zijn gesprekken aangeknoopt met mensen uit Bulgarije, Congo, Marokko en Turkije. Die gemeenschappen zijn gekozen omdat ze de reële complexiteit van migratie het best weerspiegelen: respectievelijk de moderne pendel- en arbeidsmigratie, de asielmigratie en de klassieke gastarbeiders. De eerste categorie kent een enorme toename, zegt de professor. De uitbreiding van de Europese Unie is daar niet vreemd aan. Migratie is volgens de professor een zeer complex gegeven om te reguleren. Er wordt in wetenschappelijke kringen gesproken over superdiversiteit. De pendelmigratie uit Oost- en Midden-Europa, waarbij mensen een tijdje hier zijn en werken, vrij snel terugkeren en dat herhaaldelijk opnieuw doen, is amper aanwezig in de officiële statistieken. Dat maakt het voor het beleid moeilijk om adequaat in te spelen op die moderne vorm van arbeidsmigratie. Het is een gevolg van open grenzen. Het rapport toont enerzijds de gevolgen van open grenzen en anderzijds die van gesloten grenzen, legt professor Engbersen uit. Illegaal is volgens de professor het product van een economische vraag naar een arbeidskracht en een restrictief beleid dat stelt dat niet iedereen kan blijven.

De onderzoekers hebben ruim vijftig interviews afgenomen van sleutelfiguren in de maatschappelijke voorzieningen: acht met mensen uit het algemeen welzijnswerk, zeven uit de integratiecentra, drie uit de stedelijke integratiediensten, vijf uit OCMW's, vier uit de gezondheidszorg, zes uit het onderwijs, drie uit de diensten voor al dan niet begeleide buitenlandse minderjarigen, drie uit de diensten die zich bezighouden met verschijnselen zoals prostitutie en drugs, twaalf uit ngo's, en twee overige. De Vlaamse overheid heeft onder meer tot taak in noodsituaties hulp te bieden. Zo zijn er de gezondheidszorg, onderwijsinstellingen, OCMW's en andere die met mensen zonder wettig verblijf te maken hebben. Een specifiek segment van de illegale populatie komt bij die instellingen terecht: de migranten met een asielachtergrond. Arbeidsmigranten zie je niet of nauwelijks bij die opvanginitiatieven, stelt de professor.

3. Resultaten

De heer Engbersen licht een aantal resultaten toe. Twee derde van die populatie heeft inkomsten uit arbeid en er zijn grote verschillen tussen de groepen. Het loon ligt vaak ver beneden het minimumloon en de ene groep is in betere doen dan de andere. Vooral de secundaire arbeidsmarkten zoals bouw, thuiszorg, persoonlijke huishoudzorg, confectie, detailhandel enzovoort, trekken die mensen aan. Turken en Bulgaren nemen een betere positie in dan Marokkanen en Congolezen, stelt de professor. Die laatste verrichten vaak zeer beperkte en slecht betaalde arbeid.

Een derde van de groep kan rekenen op steun vanuit het eigen netwerk. Professor Engbersen wijst in dit verband op het fenomeen van de transnationale netwerken. Zo kunnen migranten bijvoorbeeld met de steun van familie afreizen naar België, bijvoorbeeld op basis van een toeristenvisum waarvoor ze dan garant staan. Ook dat maakt regulering moeilijk, stelt de professor. Heel wat immigranten kunnen echter niet beschikken over zo'n gevestigd netwerk en moeten het alleen redden. Sommigen komen ook in de criminaliteit terecht.

Bij de vraag hoe groepen in staat zijn om in België een bestaan op te bouwen, vindt men enerzijds informatie over de arbeidsmarkt en anderzijds over diverse vormen van inbedding, integratie, verklaart professor Engbersen. Toch vindt hij integratie een vreemde term in verband met groepen die er niet behoren te zijn. In de eerste plaats is er de hulp in eigen kring, die vooral voorkomt bij Turken en Bulgaren en deels ook bij Marokkanen. In de tweede plaats is er een groep die toegang heeft tot allerlei markten en zo ingebed is in de maatschappij. Het gaat dan primair over de arbeidsmarkt. Voorts slaagt men erin huisvesting te vinden. Professor Engbersen

benadrukt dat het doorgaans gaat over informele of illegale markten en niet de gereguleerde markten. Men weet vaak valse papieren te bemachtigen en heeft toegang tot de informele huwelijksmarkt. Arbeidsmigranten zijn de groep die zich veel meer dan in de eigen kring tot die markten richt. In de derde plaats zijn migranten met een asielachtergrond, bijvoorbeeld Congolezen, helemaal opgegaan in de voorzieningsstructuren. Ze hebben asiel aangevraagd, zijn afgewezen en hebben daartegen beroep aangetekend. Tijdens die hele periode ontvangen ze materiële hulp van de overheid. Wie een start neemt in het asielcircuit, vindt logischerwijze zijn weg naar de verdere opvangcircuits, stelt de professor. Het feit dat ze er zijn, is dank zij het grote aanbod aan opvangmogelijkheden.

De onderzoekers hebben een beeld opgemaakt van de vele voorzieningen. Er is meer vraag naar hulp. Het probleem dringt vaker door tot vele instellingen. Meestal gaat het dan om uitgeprocedeerde asielzoekers en niet om arbeidsmigranten. Die laatste zijn veelal mannen zonder gezinnen die daar niet terecht komen.

Er moet op een zeker ogenblik een beleid worden uitgewerkt met betrekking tot uitgeprocedeerde asielzoekers. Voor de instellingen die met die groep omgaan, geldt dat ze vaak met dezelfde dilemma's te maken krijgen als de dienst Vreemdelingenzaken. De eerste vraag luidt wie wel en niet geholpen wordt, stelt de professor. Het primair gehanteerde criterium in dat verband is of er toekomstperspectieven zijn in België voor de betrokkene. Is er uitzicht op wettig verblijf dan wel op een terugkeer naar land van herkomst of naar een ander land? Er gebeurt zodoende ook een sterke selectie bij de maatschappelijke opvanginstellingen, merkt professor Engbersen op. Niet iedereen kan geholpen worden en de opvanginstellingen hebben daarover een zeer realistisch perspectief. Ze willen geen illusies wekken of helpen om te helpen.

Professor Engbersen wijst erop dat het cijfermateriaal in het rapport verkregen is via de instellingen. Ze geven de geregistreerde werkelijkheid weer. Inzake algemeen welzijnswerk zijn een kleine 3000 mensen onthaald en zowat 600 zijn officieel geholpen. De professor stelt dat er in werkelijkheid meer mensen geholpen zijn, zij het zonder dat dit geregistreerd werd. Hij stelt ook dat men ervan kan uitgaan dat de druk die mensen zonder wettig verblijf kunnen uitoeffenen, relatief beperkt is.

Voor huisvesting heeft het merendeel van die groep toegang tot de private huisvestingssector. Die is sterker ontwikkeld dan in Nederland, stelt professor Engbersen. Een ander vraagstuk dat in die zin interessant is om te onderzoeken, is de huisjesmelkerij,

merkt hij nog op. Voorts is er een groep die in de asielopvang terecht komt en geen toegang heeft tot de sociale huisvesting. Voor groepen die buiten de structuren vallen of niet in staat zijn een eigen ruimte te betalen doen zich specifieke noodsituaties voor waarop de instellingen geen antwoord kunnen bieden. Er kan wel sprake zijn van noodhulp, maar niet van structurele hulp. Dat zijn het soort dilemma's die sterk spelen in de sector van de noodopvang. Is men wel in staat om de groep die is geselecteerd met de adequate middelen hulp te bieden?

Onderwijs blijkt goed toegankelijk voor minderjarigen, maar er doen zich dan wel financiële problemen voor inzake sport- en culturele voorzieningen, uitstapjes enzovoort. De extra kosten zijn er te veel aan en vragen om meer geld. In het volwassenenonderwijs vindt de professor vooral interessant dat ook mensen zonder wettig verblijf vlot toegang blijken te hebben tot bijvoorbeeld taalonderwijs.

Hoe zit het met de medische zorg? Veel van de geïnterviewde mensen zijn nog in de kracht van hun leven, stelt de professor. Ze hebben dus vooralsnog relatief weinig gezondheidsklachten. Velen zijn niet eens op de hoogte van het feit dat ze recht hebben op medische zorg, maar tegelijk neemt het bewustzijn dat die er wel is, ook toe. Ook dat blijkt volgens de professor uit de cijfers. In 2004 waren er zowat 7000 begunstigden voor medische zorg. Er zijn verschillen tussen Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Zo zijn er grote verschillen per OCMW: in Gent krijgen de mensen relatief gemakkelijk toegang tot dringende medische zorgen. Elders is dat minder gemakkelijk, stelt professor Engbersen. Hij wijst op de verschillen in discretionaire ruimte en in uitleg van de wet: van lankmoedig tot heel streng. Er wordt sinds 2004 steeds meer een beroep op de gezondheidszorg gedaan, maar het aantal van 7000 in 2004 voor heel België blijft beperkt. Alles moet dan ook in het juiste perspectief worden gezien. Professor Engbersen heeft ook nog andere cijfers. In elke stad gaat het om andere groepen, gerelateerd aan de etnische populatie daar: in Gent zijn het vooral Bulgaren, in Antwerpen zijn het ex-Joegoslaven, in Brussel mensen uit Congo en Roemenië. Het is heel duidelijk dat mensen uit Midden en Oost-Europa wel een beroep doen op dringende medische zorg. Soms zetten OCMW's zelf financiële middelen in. Het is een reëel vraagstuk, stelt hij, maar hij relativiseert dat met de absolute aantallen: stijgend, maar niet alarmierend.

4. Bevindingen

De betrokken instellingen krijgen met drie dilemma's te maken volgens de professor. De eerste vraag

die ze moeten stellen is gericht op selectiviteit: wie helpen ze wel en wie niet? Ze vertrekken daarbij vanuit het perspectief dat niet voor elke persoon zonder papieren hulp moet worden geboden om het verblijf in België te verlengen. Daarvoor zijn specifieke criteria vastgelegd. Er is de acute nood, waarbij mensen geholpen moeten worden, zij het heel tijdelijk. En dan zijn er de situaties waarbij er een perspectief bestaat dat de betrokken personen in België zouden blijven.

Het tweede dilemma is dat van de humaniteit versus realiteitszin. Moeten humanitaire overwegingen altijd prevaleren? Alle gevallen hebben humanitaire aspecten. Professor Engbersen stelt dat men zich ook moet afvragen of men daar niet de realiteitszin tegenover moet zetten als er geen perspectief is voor de betrokkene.

Een derde dilemma is de vraag of altijd de formele regels moeten worden gevolgd of dat daarvan kan worden afgeweken. Die afweging wordt volgens de professor heel duidelijk zichtbaar op uitvoeringsniveau. Zo worden bijvoorbeeld eigen middelen ingezet of wordt er via contacten met religieuze instellingen gewerkt.

Professor Engbersen bespreekt ook een aantal knelpunten. Het belangrijkste daarin is de dubbele boodschap die zowel op het federale als het Vlaamse niveau klinkt. Enerzijds wil men streng optreden en niet zomaar mensen toelaten of ze wegsturen. Anderzijds is er in allerlei soorten van opvang voorzien. Bovendien moet het beleid complementair zijn. De Vlaamse overheid is verantwoordelijk voor noodopvang en garandeert een aantal rechten zoals het recht op onderwijs of gezondheidszorg. De dubbele boodschap blijft in alle gevallen spelen. De overgang van het federale naar het Vlaamse niveau en de complementariteit met de driehoek tussen toegang, terugkeer en opvang kan volgens professor Engbersen nog heel wat verbetering gebruiken. Op het Vlaamse niveau heerst onvrede over de implicaties die het federale beleid heeft voor het Vlaamse. De lange wachttijden bestendigen immers de illegaliteit en de illusie dat men kan blijven. De professor pleit daarom sterk voor kortere procedures inzake asiel of regularisaties. Nederland kent gelijksoortige problemen, stelt hij. Het is ook belangrijk dat, eenmaal de beslissing is genomen tot uitwijzing of terugkeer, meteen de respectieve procedures worden gestart.

Een ander probleem vindt hij dat met betrekking tot de Vlaamse voorzieningen er enerzijds een groep zeer goed weet hoe ze te bereiken en te gebruiken en dat er anderzijds ook een hele groep is die er niet terecht komt omdat ze er geen weet van hebben. Ze zijn dus niet voldoende gekend.

Vervolgens stelt de professor de prangende vraag of er een aanzuigeffect merkbaar is. Hij stelt dat het beleid zeker ten aanzien van regularisaties een zeker aanzuigeffect heeft gehad. Er zijn ook indicaties dat de medische zorg in België beter zou geregeld zijn dan in bepaalde andere landen. Er is volgens de professor dus wel een aanzuigeffect, maar dat is niet overdreven. Er is een vorm van medisch toerisme.

Een ander belangrijk punt dat de professor aankaart, is dat er in België een ruimere informele arbeidsmarkt bestaat. In Duitsland en Nederland wordt de reguliere arbeidsmarkt sterk afgeschermd door een reeks van maatregelen. In Nederland is dan weer een sterke toename van de criminaliteit te zien, omdat illegalen niet in staat zijn om in hun eigen onderhoud te voorzien. Aan zwarte arbeid zit voordeel maar ook nadeel, stelt de professor. Enerzijds is er het economische voordeel van laagbetaalde arbeid, maar anderzijds is er de aanwezigheid van illegaliteit. Er zijn in de ons omringende landen niet echt aanwijzingen te vinden dat bepaalde beleidsmaatregelen veel effect hebben gehad in dat verband. Het is ook ontzettend moeilijk om het überhaupt vast te stellen, stelt de spreker. Hij acht het een samenloop van de kenmerken van het Belgische beleid, de kenmerken van de Belgische arbeidsmarkt en van de huisvestingsmarkt die maken dat er meer hoeken en kanten zijn waar irreguliere migranten terechtkunnen.

5. Beleidsaanbevelingen

Professor Engbersen sluit af met een aantal beleidsmatige aanbevelingen. Er is een betere afstemming nodig tussen het federale en Vlaamse beleid. De nadruk moet meer op de complementariteit liggen en er moet één eenduidige boodschap worden gepredikt. Elk beleid, hoe streng ook, zal altijd te maken krijgen met een groep in nood, die uitgeprocedeerd is en niet terug kan, in elk geval met een groep illegale vreemdelingen waarvoor het toch iets moet doen. De VS heeft een hele strenge grensbewaking, bijvoorbeeld met Mexico, maar als je over de muur bent geraakt, kan je bijna overal terecht. Nederland heeft dat niet, maar schernt heel sterk de verzorgingsstaat af, de publieke voorzieningen en de arbeidsmarkt. Ze hebben beide te maken met dezelfde vraagstukken, stelt professor Engbersen.

De lokale vangnetten die zijn ontstaan, moeten beter worden benut, met name als het gaat om terugkeer. Waar er een vertrouwensrelatie kan ontstaan tussen ambtenaren op lokaal niveau en de migranten, blijkt er vaak een vrijwillige en zelfstandige terugkeer mogelijk wanneer die mensen te horen krijgen dat er voor hen geen bestaan in het land is weggelegd. Waar gedwongen terugkeer niet echt goed werkt, zouden de lokale vangnetten niet enkel voor noodsi-

tuaties moeten dienen, maar ook voor de bevordering van zelfstandige terugkeer. Ze moeten hulp bieden waar de tijdelijkheid van de aanwezigheid centraal staat. Het gaat volgens de professor niet op ook daar weer een dubbele boodschap te brengen en permanente structuren te ontwikkelen voor tijdelijk verblijvende mensen zonder een ander perspectief.

Ten slotte moet de nadruk veel meer gaan liggen op het ontwikkelen van realistische terugkeerprogramma's, besluit professor Engbersen.

III. CONCLUSIES DOOR DE HEER MARINO KEULEN, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, STEDENBELEID, WONEN EN INBURGERING

Minister *Marino Keulen* dankt de onderzoekers voor het professionele werk. Toen de studie werd besteld in november 2005 circuleerde er een cijfer van 100.000 voor de illegalen. Het lijkt hem goed dat daarover een grotere zekerheid kan zijn.

De minister heeft in het kader van handhaving van de wet en de norm, ook inzake uitwijzingen, de cijfers opgevraagd van de federale overheid voor 2006. Er zijn 12.000 mensen daadwerkelijk uitgewezen, maar daarnaast zijn er ook 10.000 geregulariseerd. Het gaat om mensen die al heel lang in de mallemol zaten. De minister stelt dat de wet gerespecteerd moet worden, maar dat men daarnaast ook mens moet zijn.

Een andere belangrijke vaststelling is volgens hem dat veel van die mensen niet langer in de structuren zitten. Ze vragen blijkbaar niets meer en zijn zodoende niet gekend tot ze tegen de lamp lopen, vaak bij toevallige controle. Dan blijkt dat er voor hen geen enkele procedure loopt.

Het klopt volgens minister Keulen ook wel dat de initiatieven van de deelstaten het federale beleid doorkruisen. Dat lijkt hem een onvermijdelijk spanningsveld, door de aard ervan. Dringende medische hulp en onderwijs voor de kinderen kunnen maar werken als er dan niet op de betrokkenen wordt gejaagd. De minister beklemtoont nogmaals het belang van die zekerheid van onderwijs voor de kinderen om hun toekomst niet te hypothekeren. Internationaal moet die weg volgens hem ook verder worden gevolgd. Inzake medische hulp is er allicht wel enig medisch toerisme, stelt de minister, maar naast de federale verantwoordelijkheid en de menselijke argumenten geldt daarin ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid om in te grijpen waar mensen met bijvoorbeeld besmettelijke aandoeningen zoals tbc in de maatschappij terechtkomen.

Het onderzoek gaat op het federale niveau over de periode januari 2005 tot en met september 2006, maar intussen zijn ook een nieuwe asielwet en een nieuwe opvangwet geïntroduceerd. Ze hebben precies de bedoeling met kortere procedures te werken waarmee mensen binnen het jaar weten waar ze aan toe zijn.

Voor Vlaanderen geeft de minister mee dat voor de sector van de sociale huisvesting in het kader van het nieuwe socialehuurbesluit het voor asielzoekers niet langer mogelijk is toegang te verkrijgen tot de sector. Eerder maakte men het vooral in Antwerpen mee dat die mensen, nadat zij de procedure doorlopen hadden en ze uitgeprocedeerd waren, gewoon in de sociale huisvesting bleven wonen. Het feit dat er werd gewerkt met contracten van onbepaalde duur maakte dat er nog eens procedures werden ingespannen omdat ze meenden daardoor recht te hebben op legalisering.

In de aanpak van de huisjesmelkerij is het team wooninspecteurs uitgebreid tot de maximumcapaciteit van 25. Ze werken nauw samen met de lokale huisvestingsdiensten, de arbeids- en sociale inspectie, met het parket enzovoort. De illegale vreemdelingen komen vooral daar terecht en worden uitgebuit. In het inburgeringsbeleid wordt uitsluitend gewerkt met legaal verblijvenden. Voor de integratiesector hamert de minister erop dat ze de mensen juist advies moeten geven en moeten doorverwijzen. Bij het VMC, het Vlaams Minderhedencentrum, is er een juridische adviesdesk. Het is de koepel van de integratiesector en ze wijzen mensen op hun mogelijkheden en maken duidelijk welke hun kansen zijn. Ze wijzen ook op wat niet haalbaar is en op het feit dat ze uitwijzingsbevelen moeten opvolgen en dat nieuwe procedures zinloos zijn. Minister Keulen stelt dat het ook de bedoeling is te voorkomen dat illegalen overgeleverd zouden worden aan drie typen van advocaten: de advocaten, die louter op winstbejag uit zijn; de naïevelingen die blijven pleiten ook al weten ze dat ze een hopeloze zaak pleiten; en de derde soort, die een politiek statement wil verkondigen en die mensen ervoor gebruikt, zoals de Belgische PVDA (Parij van de Arbeid) doet.

Minister Keulen besluit met het aspect economische migratie. Mensen willen een inkomen hebben en een toekomst uitbouwen en komen daarvoor naar België, stelt hij. De economische situatie is in België zo, dat men zo goed als door de arbeidsreserves heen zit. Dat melden ook de afdelingen van Voka (Vlaams Netwerk van Ondernemingen), VKW (Verbond van Kristelijke Werkgevers en Kaderleden) en alle patroons- en werkgeversorganisaties. Sectoren zoals de bouw, de tuinbouw, de fruitteelt, de verzorgingssector, de horeca schreeuwen om helpende handen. Er is over het aspect economische migratie ook op het

federale niveau al een aardig woord gewisseld, stelt de minister, om die twee zaken in een winst situatie met elkaar te verzoenen. Economische migratie moet volgens hem een alternatief bieden voor de algemene regularisatie waarvoor sommigen pleiten. Dat wekt valse hoop, vindt de minister. Het gebeurde voor het laatst in 1999, met federaal minister Antoine Duquesne. Het zuigt mensen aan die hopen op een gelijksoortige aanpak.

De studie liep in het spoor van de studie die door de federale minister van Binnenlandse Zaken is besteld. In Vlaanderen is het een verschijnsel dat wie een probleem aankaart, er ook eigenaar van wordt, stelt de minister. Toch blijft de minister bij het adagium: 'meten is weten'. Op basis van de vele gegevens kan het beleid worden uitgewerkt en bijgestuurd. Dat komt de kwaliteit van het beleid alleen maar ten goede, stelt hij, zowel Vlaams als federaal.

IV. BESPREKING

Mevrouw *Cathy Berx* vindt het vooral belangrijk het beleid te kunnen stoelen op objectieve vaststellingen. Dat is volgens haar meteen een antwoord op enerzijds mogelijke stemmingmakerij en anderzijds het minimaliseren van bepaalde problemen.

Het lid wil weten wat de plaats van de geïnterviewden is. Zijn er ook mensen geïnterviewd in Waalse steden en gemeenten, zoals Luik en Charleroi? Het is haar opgevallen dat inzake medische zorg de illegale migranten blijkbaar vooral in Vlaanderen leven en heel weinig in Wallonië. Moet men daaruit afleiden dat het overgrote deel van de geschatte 100.000 als ondergrens vooral in Vlaanderen wonen? Hangt dat samen met de situatie op de arbeidsmarkt, vraagt ze zich af. Vlaanderen kent een veel ruimere informele economie. Ligt het daaraan of zijn er gewoon minder cijfers en gegevens beschikbaar, wil ze nog weten. De studie focust volgens de spreker nogal op Vlaanderen en het is niet duidelijk of er dus een globaal beeld wordt aangereikt of eigenlijk vooral een beeld van de Vlaamse situatie.

Mevrouw Berx heeft ook vragen bij de woonplaats. Ze meent te hebben begrepen dat illegale migranten vooral daar wonen waar al een groot aantal mensen met een migratieachtergrond leven. Klopt dat? Professor *Engbersen* bevestigt dit. Mevrouw Berx stelt de vraag of het dan niet zinvol zou zijn ook de ervaring van de bewoners van die wijken zelf in kaart te brengen, om de impact van irreguliere verblijvenden op de wijken en het sociale weefsel daar te kennen.

Bij de conclusies wil mevrouw Berx weten of er landen zijn waar de aangereikte beleidsvoorstellen in gangbaar beleid zijn omgezet en wat daarvan dan het

resultaat is of het maatschappelijk effect. Ze verwijst naar de beleidsaanbeveling om opvanginitiatieven nauwer te betrekken bij het terugkeerbeleid en stelt dat er ook in België al een aantal zijn die dat doen, als REAB-partner (Return and Emigration of Asylum Seekers Ex Belgium), zoals de centra voor algemeen welzijnswerk De Terp of De Mare. De sprekerst ster vraagt zich ook af of ook de lokale besturen niet maximaal een partner moeten zijn in het beleid voor een vrijwillige, zelfstandige terugkeer.

Ze vindt het vreemd dat in de beleidsvoorstellen geen sprake is van controle op irreguliere tewerkstelling, terwijl de studie wel sterk de nadruk legt op de omvang van de informele economie.

De studie verwijst inzake medische zorg naar een aantal plaatsen waar IVF al dan niet wordt terugbetaald. Met het oog op de medische zorg als aantrekkpunt, acht mevrouw Berx het zinvol dat er eenduidig wordt vastgelegd wat precies onder dringende medische hulp moet worden verstaan.

Voorts verwijst het lid naar de noodzaak aan een congruent beleid, federaal en Vlaams en op deelstatelijk niveau. Dat roept volgens haar de vraag op of dit niet een punt moet zijn op de agenda van een gemeenschappelijke commissie waarin ook andere betrokken instanties aanwezig zijn.

De heer *Filip Dewinter* stelt dat voor het eerst een studie inzicht biedt in een problematiek die te lang taboe is gebleven. Hij heeft wel bedenkingen bij het gehanteerde aantal illegalen en de gehanteerde methode om die te bepalen. Hij verwijst naar eigen berekeningen op basis van het aantal illegalen dat via de OCMW's van grote steden dringende medische hulp krijgen. Dat kan worden vergeleken met het aantal asielzoekers dat dringende medische hulp krijgen, een ander gekend gegeven. Die verhouding kan dan geëxtrapoleerd worden naar het aantal illegalen. Zo kwam men voor de steden alleen al op een cijfer dat die 100.000 ruim oversteeg: 27.000 in Antwerpen, 12.000 in Gent, 62.000 in Brussel, 18.000 in Luik en 9000 in Charleroi. Het lid vreest dat 100.000 een schromelijke onderschatting is voor het grondgebied België.

Bij de conclusies is voor de spreker vooral de vergelijking met Nederland belangrijk. Er zouden relatief gezien minder illegalen zijn in Nederland dan in België. Dat zou het gevolg zijn van het feit dat regularisatiecampagnes telkens een nieuwe instroom veroorzaken. Er worden daar verder geen gegevens meer over meegedeeld. In het rapport leest de heer Dewinter vervolgens dat de Vlaamse Gemeenschap een opvangbeleid voert voor irreguliere immigranten terwijl de centrale overheid in Nederland de lokale autoriteiten verbiedt ze op te vangen. Wat wordt

daarmee bedoeld, wil het lid weten. Wat wordt precies verboden?

Ook de kosten voor dringende medische hulp intrigeren de heer Dewinter. Naar aanleiding van vragen ter zake aan federaal minister Christian Dupont, verantwoordelijk voor maatschappelijke integratie, is gebleken dat de medische hulp aan mensen zonder papieren in 2007 is toegenomen van ongeveer 4 miljoen euro in 2000 tot zowat 40 miljoen euro. Het lid vraagt zich af wat daarvan de oorzaak is en stelt dat het van de OCMW's is dat dit geld moet komen. Hij somt een aantal mogelijkheden op: medisch toerisme, grotere toegankelijkheid, betere informatie, of meer illegalen.

Vervolgens merkt de spreker op dat hij gecharmeerd was door bepaalde voorstellen inzake de arbeidsmogelijkheden voor immigranten. Hij beseft echter dat die niet bij iedereen in goede aarde zouden vallen. Wat hem niet zo zinde was de optie om de legale arbeidsmogelijkheden voor migranten te vergroten. Dat sluit aan bij het discours van de verantwoordelijke ministers. Zo had minister Patrick Dewael het over een in de tijd beperkte arbeidsvergunning voor illegalen om knelpuntberoepen in te vullen. Het lid noemt dat een moderne vorm van slavenhandel, die louter economische motieven laat primeren op andere principes. De studie zegt volgens hem terecht dat regularisatieprocedures telkens nieuwe immigratiestromen teweegbrengen omdat de indruk wordt gewekt dat in België alles kan en dat hoe langer men illegaal is, hoe groter de kans wordt dat die uiteindelijk wordt beloond met regularisatie. Dat is volgens hem een perverse handelswijze. Denkt de professor dan niet dat meer legale arbeidsmogelijkheden voor migranten net hetzelfde perverse effect zal hebben?

De heer Dewinter merkt nog op dat hij de visie van professor Engbersen inzake het terugkeerbeleid als beleidsstrategie volkomen volgt. Het beleid is in een permanente spreidstand terechtgekomen, stelt hij, waarbij enerzijds op Vlaams en lokaal niveau soms permanente faciliteiten worden geboden aan illegalen terwijl er op het federale niveau sprake is van een strenge beteugeling. Op Vlaams niveau kan men wel de vrijwillige terugkeer stimuleren, oppert het lid. Hij ziet ook in het kader van humanitair optreden absoluut geen graten in dringende medische hulp en dergelijke, als dat maar gekoppeld wordt aan de duidelijke boodschap dat dit in geen geval aanleiding kan geven tot meer en als de mogelijkheden voor vrijwillige terugkeer telkens worden meegedeeld. Hoe ziet de professor de organisatie van de vrijwillige terugkeer eigenlijk in de praktijk, wil het lid nog weten.

Ten aanzien van de minister merkt de heer Dewinter nog op dat het niet opgaat de bevolking te culpabili-

seren omdat ze het opneemt voor bepaalde illegalen die dan wel zouden mogen blijven en anderzijds een kordate aanpak eist van de illegalen in het algemeen. Als er dergelijke situaties ontstaan, dan ligt de verantwoordelijkheid daarvoor volkomen bij de overheid die toelaat dat mensen ettelijke jaren in eindeloze procedures verzeild raken die leiden tot onaanvaardbare toestanden. Kinderen worden uiteraard naar school gestuurd als dat zo lang aansleept, stelt de spreker, en er worden contacten gelegd met de omgeving. Het enige antwoord daarop is een kordaat en efficiënt beleid ten aanzien van illegalen van bij aanvang, beklemtoont hij. Hij wijst ook de minister terecht voor het feit dat hij de menselijke reactie van de mensen misbruikt om het eigen falen te verantwoorden.

De heer *Jo Vermeulen* heeft vooral verduidelijkende vragen. Hij verwijst naar het verschil tussen Nederland en Vlaanderen en het verschil in voorzieningen maar ook het feit dat de situatie in Nederland niet strafbaar is gesteld, terwijl dat in Vlaanderen wel het geval is. Veroorzaakt dat geen aanzuigeffect, wil hij weten? Of gaat het zo ver buiten de wettelijkheid dat het al geen rol meer speelt of het strafbaar is of niet?

Is de pendelmigratie ook een aanzet tot permanente migratie? Gaat het om terreinverkenning die dan leidt tot meer?

Het verbaasde de heer Vermeulen dat de studie stelt dat er vooral bij Marokkanen een gebrek aan inbedding is, waar het gaat om overleven in de maatschappij en de informele ondersteuning door de gemeenschap. De ervaring van het lid, dat midden in Borgerhout woont, leert hem iets anders.

De cijfers over het algemeen welzijnswerk zijn het lid niet volledig duidelijk. Hij vraagt of het gaat over alle cliënten van het welzijnswerk waar er staat dat 1,5 percent van alle cliënten in begeleiding zijn. Professor *Engbersen* bevestigt dat het gaat over de totaliteit van de cliënten.

Is er duiding over het feit dat er weinig gezondheidsklachten zijn, en heeft dat misschien te maken met de angst om in een bepaald circuit terecht te komen, vraagt de heer *Vermeulen* verder? Worden gezondheidsklachten verdoezeld uit schrik voor uitwijzingsprocedures? Het lid denkt zelf dat er heel wat verdoken gezondheidsproblemen zijn.

Een meer algemene vraag spitst zich toe op de vaststelling dat migratie een alomtegenwoordig gegeven is waar er een rijke aantrekkingspool is; is er historisch vergelijkend onderzoek beschikbaar? Zijn er indicaties over hoe het fenomeen tot bepaalde structurele en fundamentele kenmerken is gekomen die overal opduiken? De heer Vermeulen merkt nog op

dat het niet de vraag is hoe het migratiefenomeen kan worden voorkomen, maar wel hoe men het beheert. Het is van alle tijden, stelt hij vast.

Mevrouw *Vera Dua* erkent de moeilijkheid van het thema en onderzoek ter zake. Vaak vormt wetenschappelijk onderzoek ter zake de aanzet tot een zekere teneur, omdat het moeilijk is objectieve conclusies te trekken. Een eerste opmerking van het lid gaat dan ook uit naar de omvang van de groep die is onderzocht. 120 mensen vindt ze relatief beperkt om zelfs maar conclusies en zeker algemene conclusies te kunnen trekken. In Gent alleen zijn er 30 nationaliteiten. Ze begrijpt wel dat de middelen allicht te beperkt zijn om de research breder te voeren.

Het lid stelt dat iedereen zijn eigen invalshoek heeft ten aanzien van het probleem. Voor haar geldt menselijkheid en mededogen daar als prioriteit. In die zin zijn er bepaalde conclusies die haar vreemd lijken. De studie stipuleert dat de geïnterviewde hulpverleners niet tevreden zijn met het federale beleid dat met veel te langdurige procedures werkt. Het signaal dat het lid zelf krijgt, is echter dat hulpverleners vaak vinden dat met bepaalde mensen geen andere optie kan gelden dan regularisatie. Dat vindt ze helemaal niet terug in de conclusies die de professor heeft getrokken. Heeft hij die visie ook gehoord?

De belangrijkste conclusie was dat er geen afstemming is tussen de verschillende beleidsniveaus. De spreker vindt dat heel logisch: opvang is duidelijk heel iets anders dan asielbeleid en dat houdt gelukkig een tegenstrijdigheid in, stelt ze. Het is volgens mevrouw Dua onzinnig te wensen dat het opvangbeleid doordrenkt zou zijn van alle elementen van een streng asielbeleid. Ze vindt dat er naar een goede manier moet worden gezocht om de inherente tegenstrijdigheid tegemoet te gaan in dergelijke dossiers.

Mensen die bezig zijn met de opvang van asielzoekers, staan telkens weer voor grote dilemma's, verklaart mevrouw Dua. Ze kunnen niet iedereen helpen en moeten keuzes maken, stelt het lid. Dan kan volgens haar een oplossing ook zijn om in meer opvangmogelijkheden te voorzien. Dat komt niet in de conclusies voor en dat vindt ze merkwaardig. Kan de professor dat toelichten?

Wat het lid danig heeft gestoord is de verwijzing naar de toenemende belasting van de sector van de gezondheidszorg. Acht de professor het te moeilijk om voor die paar mensen financieel in te staan? Zou dat de sociale zekerheid onderuit halen? Contacten van mevrouw Dua bij de gezondheidscentra in Gent melden haar dat er ontzaglijk veel gezondheidsproblemen zijn bij illegalen, maar dat ze er niet mee naar buiten durven te komen. Er zou dus een onderconsumptie van de medische zorg zijn bij mensen

die al in de problemen zitten. Ze stelt dat er volgens haar geen sprake is van een overbelasting van het gezondheidssysteem, maar wel van een falend beleid ten aanzien van mensen op de rand van de samenleving.

Ten slotte wil ze graag weten hoe de hulpverleners kunnen worden ingeschakeld in het terugkeerbeleid. Ze vergelijkt het met een boswachter die stroper moet worden en omgekeerd. Mevrouw Dua ziet wel een rol in de informatieverstrekking ter zake om de mensen erover te laten nadenken. Ze zou het echter nefast vinden, mochten de beschikbare opvangstructuren vereenzelvigd worden met het politieel optreden. Dat zou een vertrouwensbreuk teweegbrengen, stelt ze, en mensen afschrikken van de opvangdiensten. Ze maant aan tot voorzichtigheid in die zin. Is de vraag ook gesteld of de welzijnswerkers of hulpverleners dat zien zitten?

De heer *Gino De Craemer* vindt het goed dat het rapport een objectieve visie biedt op het integrale dossier en ook een aantal objectieve oplossingen aanreikt. Het debat zou volgens het lid hoe dan ook genuanceerd moeten zijn. Bij de beleidsaanbevelingen heeft hij een aantal bedenkingen.

Wat betreft afstemming tussen het federale en Vlaamse niveau, lijkt het de spreker normaal dat integratie en inburgering onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Hij pleit ervoor de volledige bevoegdheid ter zake op het regionale niveau te brengen. Er is een zeer goed inburgeringsbeleid in Vlaanderen terwijl in Brussel en Wallonië absoluut geen verplichting geldt. Om de volle vruchten van het Vlaamse beleid te plukken, zou dat consequent moeten worden doorgetrokken. Het lijkt het lid bizar een studie te bestellen over het gebruik van de Vlaamse gemeenschapsvoorzieningen door illegalen als men niet geïnteresseerd is in de manier waarop ze hier verzeild raken en met hoeveel ze dan wel zijn. Hoe ziet de spreker die afstemming tussen beide niveaus?

Aan de minister geeft het lid mee dat men eerst een materie moet beheersen om ze daarna te kunnen beheren. De ambitie moet zijn greep te krijgen op migratie, stelt de heer De Craemer. Hij stelt vast dat Vlaanderen een migratiesamenleving is geworden, en dat men daar op een positieve manier mee moet leren omgaan. Het federale niveau moet tegelijk bekijken hoe illegaliteit vermeden kan worden. Er is een doordacht migratiebeleid nodig, federaal maar ook Europees. Het lid gooit een stok in het hoenderhok, meent hij, als hij vooropstelt dat dit ook kan inhouden dat de grenzen van de sociale zekerheid worden gesloten. De aantrekkingskracht om naar België te komen, kan gereduceerd worden. De basisrechten gekoppeld aan de rechten van de mens

kunnen niemand ontzegd worden, stelt de heer De Craemer, maar de socialezekerheidsrechten ziet hij dan meer als burgerrechten en niet als mensenrechten. Opvang moet verzekerd worden.

Het lid vindt ook dat de procedures sneller en duidelijker moeten worden. Mensen mogen niet in het ongewisse worden gelaten, noch valse hoop voorgespiegeld krijgen. De fasen van de asielprocedures moeten beter op elkaar afgestemd worden, voegt hij er nog aan toe. Vlaanderen moet in zijn ideaalbeeld bevoegd zijn voor opvang én begeleiding van asielzoekers. Elke overheid die ermee bezig is, heeft echter volgens hem een verpletterende verantwoordelijkheid.

Algemene regularisatie kan niet meer voor de heer De Craemer; illegale migratie blijft verboden, maar er moeten wel duidelijke criteria zijn omtrent wie al dan niet in aanmerking komt. Bij economische migratie ziet de fractie van het lid geen regularisatiemogelijkheid.

Met betrekking tot het terugkeerbeleid, acht het lid het noodzakelijk dat zowel Vlaanderen als de federale overheid diplomatieke druk uitoefent op landen die weigeren onderdanen terug op te nemen. Die mensen worden te veel aan hun lot overgelaten, oordeelt hij. Een professioneel terugkeerbeleid is hoogstnodig. Migranten worden daarbij grondig geïnformeerd over de optie van vrijwillige en zelfstandige terugkeer. De heer De Craemer ziet daar mogelijkheden via één centrale dienst. Migranten moeten begeleid worden bij hun terugkeer en perspectieven aangereikt krijgen in het land van herkomst, besluit hij. Hoe ziet men het terugkeerbeleid in de praktijk uitgewerkt? Hoe kunnen hulpverleners in dat traject worden ingeschakeld?

De heer *Chokri Mahassine* wil weten waarom het rapport, dat al maanden klaar is, pas na een lange periode wordt voorgesteld. Zijn er concrete plannen met de suggesties die in het rapport worden gegeven?

Ook de heer Mahassine vraagt zich af of 120 interviews wel representatief zijn om de opgenomen conclusies te trekken. Hij heeft bijvoorbeeld moeite met de motieven om naar België te komen, die worden opgedeeld volgens nationaliteit. Dat suggereert een oorzakelijk verband dat er niet noodzakelijk is, stelt hij.

Bij de suggesties voor het beleid maakt het lid enkele bedenkingen. Hij onderschrijft dat een asielprocedure snel moet gaan, en dat dit wordt opgevangen door de nieuwe procedure, die ook naar zijn mening permanent moet worden geëvalueerd. Hij stelt er geen voorstander van te zijn dat mensen tijdens de

looptijd van een asielprocedure professionele activiteiten verrichten. Als de procedure kortlopend is, dan is er volgens hem ook geen behoefte aan het uitbreiden van legale arbeidsmogelijkheden, zoals het ontwikkelen van tijdelijke arbeidsprogramma's voor migranten van buiten de EU en het openstellen van knelpuntberoepen, zoals het rapport voorstelt. Hij vindt dat alle energie moet gaan naar definitieve duidelijkheid over de regularisering. Het invoeren van een gefaseerd burgerschap en gefaseerde burgerrechten is volgens de heer Mahassine een antisociale maatregel die erop neerkomt een systeem van halve sociale zekerheid te ontwikkelen dat een aantal mensen tot tweederangsburgers maakt.

Met het ontwikkelen van een meer effectief terugkeerbeleid dat niet stoelt op repressie en dwang, stemt het lid volkomen in. Wel wijst hij erop dat er al een systeem bestaat van herintegratiepremies in het land van herkomst en dat het bovendien gaat om een bevoegdheid die zich integraal op het federale niveau situeert.

Hij stelt dat België internationaal waarschijnlijk wordt beschouwd als het land van melk en honing. Dat schept een aantrekkingskracht, maar tegelijk wordt er door de eigen bevolking alsmaar afgegeven op alles wat slecht functioneert. Dat vindt hij bizar.

Hij heeft ook opgemerkt dat twee op drie mensen werken, wat het taboe doorbreekt dat mensen naar het land komen om te profiteren.

Professor *Engbersen* verklaart dat de vergelijking van de boswachter die stropen moet worden, hem intrigeert. Hij verricht al jaren onderzoek in deze thematiek en heeft vastgesteld dat enerzijds stropers boswachter worden, en dat dus hele strenge functionarissen die met de problematiek geconfronteerd worden, het mededogen voorop gaan stellen. Anderzijds zijn er boswachters die, in dezelfde situatie, stropen worden. De spreker haalt het bekendste voorbeeld van Nederland aan: dominee Visser met de Pauluskerk in Rotterdam, de ongehoorzaamste kerk van Nederland, met een lange traditie van opvang voor kwetsbare groepen. Van daaruit zijn de eerste projecten ontwikkeld met het oog op vrijwillige terugkeer. Die hulpverleners zagen in dat het standpunt dat iedereen geregulariseerd moet worden, niet haalbaar is, irreëel. De professor legt uit dat het voor een nationale staat onmogelijk is te zeggen dat iedereen zomaar kan binnenkomen en dan geregulariseerd zal worden. Dat heeft enorme implicaties voor de sociale samenstelling, de cohesie, de arbeidsmarkt en de voorzieningen, oppert hij. Het impliceert ook dat alle Westerse landen een restrictief beleid moeten voeren ter zake. Professor Engbersen stelt dat vele instellingen, de geïnterviewde inclus, juist uit mededogen opteren voor een goed terug-

keerbeleid. Er is echter ook vermeld dat voor bepaalde noodsituaties extra middelen nodig zijn en dat die ontbreken, geeft hij toe.

De professor beaamt dat de omvang van de groep in de steekproef te klein is. Hij meent dat de bevindingen, afgetoetst aan de internationale literatuur en de eigen bevindingen uit langlopend onderzoek in Nederland, en in samenspel met de analyses van de bestanden en de gesprekken met de hulpverlenende instellingen, wel een heel compleet beeld geven. De mechanismen die de onderzoekers in de steekproef waarnamen, zoals de belangrijkste hulpmotieven of patronen van hulp, kunnen de onderzoekers overeind houden. Over de steden Luik en Charleroi zitten toch wel een aantal gegevens in het boek. In Luik gebeuren de meeste aanhoudingen van illegalen. Achteraf gezien zou het goed zijn geweest Luik meer in het onderzoek te betrekken, stelt de professor. Op de vraag waar precies de mensen zonder papieren zitten, kan hij kort zijn: waar er opvangstructuren zijn en werk. Analyse van de politiebestanden leert volgens de professor dat in 532 postcodegebieden, dus ook in kleine dorpen, mensen zonder papieren zitten. Er is een spreidingsbeleid dat daartoe bijdraagt maar het merendeel zit wel in de stad.

Zelf hebben de onderzoekers ook om meningen van omwonenden gevraagd om na te gaan wat het betekent te wonen in een buurt met veel illegalen. De concentratie van illegaliteit valt immers samen met multiculturele buurten, die in de volks- of beleidsmond dan achterstandsbuurten, probleemwijken of multiculturele wijken worden genoemd waar de gewone arme mensen wonen, de uitkeringsafhankelijken. Er is een overpopulatie. De onderzoekers konden concluderen dat door die illegaliteit soms de leefbaarheid in het gedrang komt, met name in het geval van overbewoning. De professor refereert ook aan de studie 'Wijken voor illegalen' uit 2004³, waaruit blijkt dat de impact van illegalen op buurten nogal meevalt, maar waar er in bepaalde buurten ernstige overbewoning van panden is, het wel een zwaar probleem vormt.

Volgens professor Engbersen veronderstelt het beleid dat de onderzoekers voorstellen eigenlijk een jongleur die vijf ballen tegelijk in de lucht houdt. Er moet per definitie een restrictief beleid worden gevoerd, maar met iets meer openingen. Legalisering is geen oplossing voor illegaliteit. Het haalt een groep erbij die de facto al lang aanwezig is in de samenleving, maar kent ook perverse effecten, wat in de Amerikaanse literatuur gedocumenteerd is, aldus de

³ G. Engbersen, A. Leerkens, M. van San, M. Cruijff, P. van der Heijden, *Wijken voor illegalen. Over ruimtelijke spreiding, huisvesting en leefbaarheid*, SDU 2004, ISBN 90-5409-431-1.

spreker. De openingen waarvan sprake volgen het pleidooi voor arbeidsmigratie, zij het in tijdelijke vorm. Professor Engbersen stelt dat men ervan uitgaat dat migranten na hun werkperiode gewoon blijven. Toch blijkt hedendaagse migratie een veel meer op- en neergaande beweging te volgen. Duitsland en Spanje hebben volgens de spreker een aantal goede projecten lopen. Mensen mogen er werken, maar zodra het werk is afgelopen, moeten ze terug. Zij moeten zich laten registreren op ambassade of consulaat. De onderzoekers stellen dat het pleidooi voor arbeidsmigratie valt of staat met de handhaafbaarheid ervan. Dat vraagt nadere studie, maar gelet op de tekorten op de West-Europese arbeidsmarkten, beklemtoont de professor dat er in elk geval iets moet mee gebeuren. Wie zal het werk anders doen, stelt hij. Na zovele jaren is immers gebleken dat het niet de werklozen met een uitkering zijn die daarvoor zullen of kunnen worden ingezet.

Professor Engbersen geeft toe dat het rapport niets zegt over controle op illegale arbeid. Hij stelt dat restrictief beleid de basis is, dat er heel af en toe kan worden geregulariseerd, dat er meer openingen voor arbeidsmigratie moeten zijn en een beter of gedwongen terugkeerbeleid en dan is er op de achtergrond nog de idee van een gefaseerd burgerschap. Die laatste idee lokt de reactie uit dat het tweederangsburgers creëert, maar de spreker oppert dat dit precies nu al gebeurt: men staat binnen of echt buiten. Het burgerschap verdienen geniet dan voorkeur. Een systeem van arbeidsmigratie is volgens hem ook zeker geen vorm van gedwongen slavernij, maar wel juist veel humaner. De enige vraag die erbij rijst is wat de reactie van werkgevers zal zijn, als ze de gangbare lonen moeten betalen.

Eenduidige criteria voor dringende medische zorg om shoppinggedrag tegen te gaan, zijn ook volgens professor Engbersen absoluut nodig.

De schatting van het aantal illegalen is zeker sterk beperkt en vormt een ondergrens, benadrukt de professor nogmaals. Ook hij vermoedt dat de cijfers in België veel hoger liggen en hij zal zeker de overweging van een vergelijking tussen illegalen en asielzoekers meenemen. Het lijkt hem echter ingewikkeld omdat de mensen zonder papieren in 80 tot 90 procent van de gevallen geen asielachtergrond hebben. Hij vraagt zich dan ook af hoe daaruit een gezonde schatting moet voortkomen. Mensen zonder papieren zijn uiteindelijk ook uitgeprocedeerd en worden niet meer gedoogd.

Het Nederlandse beleid verbiedt gemeenten opvang te bieden aan uitgeprocedeerden, maar daar houdt men zich in het algemeen niet aan. Dat getuigt volgens de spreker nogmaals van het dilemma tussen nationale en lokale beleidsniveaus. Hij stelt dat Den

Haag minimum 30 door de gemeente gesubsidieerde instellingen telt die opvang bieden aan uitgeprocedeerde en illegale vreemdelingen. Die contradictie is wel aan het veranderen, stelt de professor, maar het blijft een feit dat geen enkel systeem waterdicht is. Lokale overheden en gemeenten hebben om redenen van gezondheidskwesties en openbare orde de verantwoordelijkheid om daarvoor te zorgen en dus creëren ze vormen van opvang voor noodsituaties.

De lokale kennis onder hulpverleners en dergelijken zou wel optimaal moeten worden benut, onderstreept professor Engbersen. Zij genieten het vertrouwen van die groep mensen en zijn bij uitstek goed geplaatst om vorm te geven aan een degelijk terugkeerbeleid, dat ontwikkeld moet worden. Dat kan in de vorm van premies of bilaterale akkoorden met landen van herkomst, begeleiding, ontwikkelen van bepaalde vaardigheden om elders aan de slag te kunnen enzovoort, legt de spreker uit. Zijn er voorbeelden om op te volgen? Die zijn er in beperkte mate, stelt hij, maar men is in Europa bezig die ideeën te ontwikkelen. De best practices zouden in kaart moeten worden gebracht. IOM (Internationale Organisatie voor Migratie) heeft een aantal evaluatierapporten ter zake. Professor Engbersen wijst tevens op de tekortkomingen. Veel van de programma's zijn gericht op uitgeprocedeerde asielzoekers, maar er zijn ook heel wat illegale vreemdelingen die geen asielachtergrond hebben. Zij maken er gebruik van om met een goedkoop ticket terug te kunnen gaan. En de dag erna zijn ze soms alweer terug, stelt de professor. Hij benadrukt nog dat dit onbedoelde effecten zijn van dergelijke stelsels waarmee ook rekening moet worden gehouden.

Het interessante van een vergelijking tussen Nederland en België is dat in België illegaliteit strafbaar is en in Nederland niet, waardoor men een veel strenger beleid verwacht in België. Tegelijk constateerden de onderzoekers dat er in België meer illegale vreemdelingen zijn. De verklaring ligt volgens hen in het feit dat er meer mogelijkheden worden geboden in België, net als in Spanje en Italië. Dat heeft ook te maken met de aard van de arbeidsmarkt en deels met de aard van de asielopvang.

Is pendelmigratie een blijvend fenomeen, werd nog gevraagd. Professor Engbersen denkt dat het een structureel fenomeen is, zeker met het oog op de toetreding van heel veel nieuwe lidstaten en vooral de migratie uit Midden- en Oost-Europa. Hieruit volgt dat landen moeten leren omgaan met vluchtige bewoners. Er zouden zodoende ook structurele voorzieningen moeten worden opgezet voor passanten, besluit de professor. Hij verwijst daarbij naar de twee soorten passanten: internationale managers en degenen aan de onderkant. De eersten werken vijftien jaar in een land en vertrekken dan weer. Er is in

Nederland een enorme discussie aan de gang omdat de opvangstructuren er niet zijn, stelt de spreker. Het gaat dan in eerste instantie om huisvesting, maar ook om kinderen die dan in het onderwijs terecht moeten. De professor benadrukt dat hij het dan heeft over de legale arbeidsmigratie. Ze komen in probleemwijken terecht, die al problemen met sociale binding hebben. Daar tijdelijk verblijvenden onderbrengen, roept weer nieuwe vraagstukken op.

Waarom hebben ze zo weinig gezondheidsklachten? Dat heeft volgens professor Engbersen te maken met het profiel van de groep. De migranten waarnaar onderzoek is verricht, zijn voornamelijk mensen die in de kracht van hun leven zijn. Bij de asielzoekers is er vooral sprake van psychische klachten. Daarvoor is het ook ingewikkelder om hulp te krijgen, en het heeft volgens de spreker dan weer te maken met de lengte van de procedures en de onzekerheid.

Met betrekking tot de historiek kan de professor stellen dat illegale immigratie van alle tijden is. Sinds het ontstaan van nationale staten met grensbewaking is het probleem alleen zichtbaar geworden, voegt hij eraan toe. Dan zijn de welvaartsstaten gegroeid en daartoe kan men gewoon niet iedereen toegang bieden omdat dat de interne solidariteit de das omdoet. Als iedereen toegang zou krijgen tot alle voorzieningen wordt het systeem onbeheersbaar en onbetaalbaar. Daarom stelt men voorwaarden en gebeurt er een selectie. Daarnaast zijn ook de ongelijkheid in de wereld en het feit dat reizen en zich verplaatsen veel eenvoudiger en haalbaarder is geworden, zelfs voor arme mensen, twee zaken waardoor illegale immigratie zichtbaarder is.

De onderzoekers erkennen de verantwoordelijkheden van de verschillende beleidsniveaus en stellen dat er veel grotere complementariteit nodig is. Als beide entiteiten binnen hun bevoegdheden optimaal handelen is er volgens professor Engbersen al veel gewonnen. Als het integrale migratiebeleid naar het Vlaamse niveau zou komen, stelt de professor dat dezelfde problemen zouden rijzen. Dan nog zou men nee moeten zeggen tegen bepaalde groepen, en toch te maken krijgen met de doorlaatbaarheid van een systeem. Voor de groep waarover het gaat, zijn de sociale zekerheid en sociale huisvesting al langer ontoegankelijk. Nederland heeft daarvoor de koppelingwet die dat soort migranten uitsluit van publieke voorzieningen en België heeft ter zake een reeks maatregelen. Alleen voor noodhulp zijn er uitzonderingen, stelt de professor, voor medische zorg en onderwijs voor kinderen. Ook taalonderwijs voor volwassenen kan.

Professor Engbersen pleit ervoor een grondige studie te maken van alle best practices, van de nieuwe vormen van terugkeerbeleid die in Europa worden

ontwikkeld. Hij waarschuwt ervoor geen al te hoge verwachtingen te koesteren omdat het vaak fout gaat, maar voegt er meteen aan toe dat er ook echt goede voorbeelden zijn, zoals voormelde Pauluskerk.

Minister *Marino Keulen* antwoordt aan de heer Mahassine dat het rapport zo laat is gepubliceerd en niet bij de oplevering in juli 2007, omdat het twee componenten omvat, een federale en een Vlaamse. Op het federale niveau was er op dat ogenblik slechts een regering van lopende zaken die niet kon worden ondervraagd. Nu dat obstakel uit de weg is, blijft het een onderzoek in beheer van de federale minister van Binnenlandse Zaken en de Vlaamse minister van Binnenlandse Bestuur. De minister legt er de nadruk op dat hij zelf heeft voorgesteld om naar het parlement toe te stappen, vergezeld van de onderzoekers. Hij vindt het een uitdaging de kennis te delen. Op vele vlakken is in de lopende legislatuur hard gewerkt aan de opbouw van data, bijvoorbeeld in de huisvesting. Dat zijn volgens de minister de basisgegevens om beleid op te stoelen en hij ziet die evolutie ook in verband met dit probleem.

In 2006 zijn 12.000 mensen effectief uitgewezen, beklemtoont de minister. Het terugkeerbeleid blijft federale materie, maar men is ermee bezig. Iedereen raakt er volgens de minister van doordrongen, omdat men beseft dat het voor mensen alleen maar erger wordt als ze langer een rad voor de ogen worden gedraaid. In het kader van de bestaande procedures weet men perfect wat kan en wat niet, wat haalbaar en onmogelijk is, stelt de minister. Vanuit dat perspectief is het goed dat men de mensen duidelijk maakt een uitwijzingsbevel ook daadwerkelijk op te volgen. Ze moeten volgens minister Keulen inzien dat het steeds moeilijker wordt voor henzelf en hun kinderen om opnieuw in te passen in het land van herkomst of een derde land.

Minister Keulen refereert aan het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden, dat voorziet in de bevoegdheid om noodopvang te organiseren voor mensen zonder papieren. Dat is een wettelijke verplichting, stelt hij. Zelfs als de bevoegdheden ter zake allemaal naar één niveau zouden verhuizen of als er dus homogene bevoegdheidspakketten zouden zijn, dan nog zal er een spanningsveld blijven bestaan tussen wie noodopvang regelt en het vreemdelingenbeleid dat ook intrinsiek een uitwijzingsbeleid omvat.

De vergelijking België-Nederland intrigeert de minister. Hij stelt dat België meer informele economie of zwartwerk heeft en dat er ook een andere houding is ten aanzien van de staat op zich. In België leeft men meer in de kleine cirkel van familie en enkelen

daarbuiten, terwijl de Nederlander sneller de overheid in het verhaal betreft, vindt de minister. Toch vormt men samen de overheid, de staat, of dat Vlaanderen of België is. Het valt hem ook op dat Nederlanders heel snel de verdediging van hun land opnemen.

Minister Keulen legt uit hoe hij ertoe kwam de studie aan te vragen. Een bezoek op uitnodiging van wijkcomité De Bilzen aan Antwerpen Noord was de aanleiding voor het onderzoek, omdat de minister daar met het probleem van de illegaliteit geconfronteerd werd. Het onderzoek is volgens hem ook gevoerd zonder taboes en er zijn op Vlaams zowel als op federaal niveau reeds zaken aangepast. Er is nog wel verder overleg nodig over een aantal zaken, geeft hij toe, zoals het terugkeerbeleid.

De minister verwijst nog naar het voorbeeld over de beschermende houding die een omgeving soms aanneemt voor bepaalde mensen zonder papieren, tot een verzoek van de burgemeester aan de minister toe. Hij stelt dat dit een zeer reëel beeld is en dat het mede te maken heeft met het feit dat mensen ondanks een uitwijzingsbevel, toch blijven rondhangen op grond van artikel 9, ten derde. Fundamenteel in het onderzoek vindt hij dat blijkt dat velen niet eens in welke vorm van procedure ook zitten.

Mevrouw *Cathy Berx* vraagt of in Nederland dezelfde opties gelden bij afloop van een procedure: een uitwijzingsbevel, een verwijzing naar de grens of onmiddellijke repatriëring ofwel opname in een opvangcentrum in afwachting van de verwijdering. Krijgen de mensen in Nederland ook gewoon een papier afgeleverd met het bevel om het grondgebied te verlaten? Professor *Engbersen* weet te vertellen dat dit identiek loopt.

Het openen van een nieuw migratiekanaal, de arbeidsmigratie die men wel kent op een beperkende wijze, zal volgens mevrouw *Berx* de irreguliere migratie niet tegenhouden of stopzetten. Ze denkt dat een aantal mensen inderdaad van de mogelijkheid gebruik zal maken, maar dat wie daarbuiten valt allicht meer voor de illegaliteit zal kiezen en in geen enkele procedure meer inschrijft.

Professor *Engbersen* zegt zijn studenten altijd voor te houden dat, als er één probleem is waarvoor geen zekere oplossing bestaat, dat wel irreguliere migratie is. Hij verklaart dat de opties die het onderzoek aanreikt veeleer ernaar streven een betere beheersing van de kwestie te bewerkstelligen. Arbeidsmigratie is een middel, als het gepaard gaat met een strenge controle op illegale arbeid, voornamelijk in een aantal specifieke sectoren zoals land- en tuinbouw, bouw, detailhandel. Dat is deels effectief, stelt de spreker. Volgens hem is vooral de illegale arbeid in

privéhuishoudens moeilijk aan te pakken. Dat wordt ook meest gedoogd, stelt hij. Samen met andere maatregelen leidt arbeidsmigratie tot een betere beheersing van de totaalproblematiek.

In Nederland geldt een periode van dertig dagen om te vertrekken, licht de professor toe. Dat wordt administratief gecontroleerd. Er is een slecht systeem van concrete uitzetting en heel weinig mensen worden bij de kraag gevat en op vliegtuig of boot gezet. Als de persoon in kwestie niet wordt aangetroffen, wordt hij beschouwd als vertrokken met onbekende bestemming.

De heer *Chokri Mahassine* stelt dat ook in de sp.a de discussie is gevoerd of de poort moet worden opengezet of dat men eerder de reserve aan legale werklozen moet aanboren. Hij oppert dat de trend ernaar lijkt te streven eerst te activeren wat voorhanden is. Die mensen moeten opgespoord worden en via maatwerk opleidingen krijgen. Het lid heeft in de laatste maanden een sterke daling van de werkloosheidsgraad van die doelgroepen die al moeilijk waren, opgemerkt. Ze komen eigenlijk enigszins in concurrentie met de potentiële arbeidsmigranten. De heer Mahassine wil weten of in Nederland de evolutie van de gelijkaardige groep legale allochtonen ook zo positief is verlopen.

Professor *Engbersen* repliceert dat er een gelijklopend beeld is. Daar noemde men de bewuste groep 'de harde kern in de bijstand'. Niemand verwachtte dat ze ooit nog zouden werken, stelt hij. Interessant vindt hij dat het activerend arbeidsbeleid met strengere regels en meer aandacht voor fraudebeleid ertoe heeft geleid dat precies die groep aan het werk gaat. Een activerend arbeidsmarktbeleid boekt succes in diverse Europese landen. Nederland kent een historisch laag werkloosheidscijfer, maar heeft heel wat mensen in de arbeidsongeschiktheidsregelingen. Toch gaan heel wat van de uitkeringsafhankelijke mensen de arbeidsmarkt op, al is dat volgens de professor absoluut onvoldoende om het vraagstuk arbeid en werkgelegenheid aan te pakken. Tegelijk zijn er 100.000 Polen in het land, vervolgt de professor. Twee bewegingen lopen parallel: de werkloosheid wordt minder, de arbeidsongeschiktheid ook een beetje, net als de langdurige werkloosheid, maar er zijn nieuwe arbeidsmigranten. Voor bepaalde soorten arbeid in fabrieken, land- en tuinbouw valt op dat de uitkeringsafhankelijken dat werk vaak niet doen, zelfs als de uitkering wordt stopgezet, stelt de spreker. Spanje en Italië met hun zeer beperkt socia-lezekerheidsstelsel, zijn daarvan voorbeelden. Het is volgens de professor de prijs van de welvaart. Toch hebben de werkgevers stante pede mensen nodig.

Minister *Keulen* spreekt de heer Mahassine erop aan dat inzake economische migratie de cijfers vaststaan

en dat de arbeidsreserve er zo goed als door zit. Wie geplaatst kon worden, zit onder dak, stelt de minister en de rest zijn mensen die in het kader van de sociale economie eigenlijk bijna constant begeleiding nodig hebben. Intussen draait de economie verder en in alle onderdelen komt men handen tekort. Hij refereert aan de rvt-instellingen in Brussel, of de schoonmaakbedrijven, waar in het werknemersbestand zowat de hele wereld vertegenwoordigd is. Ook de vergrijzing zal een rol spelen. De strijd om arbeidskrachten zal de volgende decennia, volgens minister Keulen, alleen maar groter worden. De werkgever staat vooral met de vraag of er überhaupt nog werkrachten beschikbaar zijn.

De heer *Filip Dewinter* wil de illusie ontkrachten dat illegalen een arbeidsvergunning geven het probleem van de knelpuntberoepen kan oplossen. Het verwondert hem dat de concrete cijfers ter zake die beschikbaar zijn, niet nader zijn onderzocht. In 2000 vond een regularisatie plaats, stelt hij. Intussen hebben die mensen de nationaliteit. Weet men zelfs maar hoeveel van hen een job hebben en hoeveel er een uitkering krijgen? Het lid stelt dat hij die data heeft opgevraagd bij het OCMW van Antwerpen. Intussen leeft zowat 60 percent van een uitkering. Het gaat dan niet over illegalen, maar wel over geregulariseerde illegalen. Het merendeel heeft de Belgische nationaliteit al of doorloopt de procedure. Volgens de heer Dewinter spiegelt men de mensen de illusie voor dat al die illegalen naar een job toegeleid zullen worden. Het lukt echter niet eens met geregulariseren. Waarom niet? Aan de ene kant is dat moeilijk omdat quasi niemand van hen enige opleiding heeft genoten. Ook de taal en bepaalde andere vaardigheden zijn essentieel. Die opleidingsvereiste geldt ook voor heel wat knelpuntberoepen. Die cijfers zijn eveneens essentieel.

Minister *Keulen* vindt het al een mooi betoog dat de heer Dewinter stelt dat het om een vraagstuk gaat dat geen simpele oplossing kent.

Professor *Engbersen* legt uit dat uit de statistieken blijkt dat de werkloosheid onder asielzoekers vier tot zeven keer hoger ligt dan bij de autochtone bevolking. Dat is volgens hem gedeeltelijk te verklaren vanuit de werking van de procedure, waarbij elke vitaliteit verdwenen is. Bij illegale migratie moet ook de bevolking in acht genomen worden, stelt de professor. De meerderheid van de mensen zonder papieren komt niet uit de asielprocedure, maar zijn voor 80 percent migranten die in eerste instantie naar België kwamen om te werken. Dat deel zou dus via het concept arbeidsmigranten geregulariseerd kunnen worden. Het impliceert namelijk dat ze pas mogen komen als er werk is en vertrekken als dat afgelopen is. Dat noemen de onderzoekers circulaire migratie of rotatiemigratie en in die zin moet er in-

novatief worden gewerkt bij arbeidsmigratie, stelt de professor. Het voorkomt alle problemen, omdat er enkel sprake is van mensen die een werkelijke bijdrage leveren aan de economie.

De verslaggevers,

Hilde DE LOBEL
Jan ROEGIERS

De voorzitter,

Jan PENRIS